भारतीय शिक्षा बोर्ड
प्रतिदर्श प्रश्न पत्र 2025-26
कक्षा - दसवीं
संस्कृत - ब (035)

General Instructions:
सामान्य निर्देश:—
निम्नलिखित निर्देशों को ध्यान से पढ़ें एवं पूर्णरूप से उनका अनुपालन करें।
Red the following instructions very carefully and strictly follow them:.

Time allowed - 3 Hours   Maximum marks - 80
निर्धारित समयः - होरात्रयम्   अधिकतमाङ्काः - 80

Note - नोट:

(i) कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्नपत्र में ___ मुद्रित पृष्ठ हैं।
Please check that this question paper contains ___ printed pages.

(ii) प्रश्न-~~प्रश्न~~पत्र के दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नं. को छात्र उत्तरपुस्तिका के मुखपृष्ठ पर लिखें।
Code Number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer ~~sheet~~book by the candidate.

Q.No.	Question	Marks
(iii)	कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न पत्र में 18 प्रश्न हैं। Please check that this question paper contains 18 questions.	
(iv)	कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, उत्तर-पुस्तिका में प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें। Please write down the serial Number of the question in the answer-book before attempting it.	
(v)	इस प्रश्न-पत्र को पढ़ने के लिए 15 मिनट का समय दिया गया है। प्रश्नपत्र का वितरण पूर्वाह्न में 10.15 बजे किया जाएगा। पूर्वाह्न में 10.15 से 10.30 बजे तक छात्र केवल प्रश्न पत्र को पढ़ेंगे और इस अवधि के दौरान वे उत्तर पुस्तिका में कोई उत्तर नहीं लिखेंगे। 15 Minutes time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 10:15 a.m. From 10:15 a.m. to 10:30 a.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer book during this period.	
(vi)	यह प्रश्न-पत्र चार खण्डों में विभाजित किया गया है - खण्ड - क, ख, ग, घ। सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।	

Q.No.	Question	Marks
(vii)	This question paper comprises four sections - क, ख, ग, घ. All questions are compulsory - खण्ड 'क' में प्र०सं० एक है। जो दस अङ्क का है। खण्ड 'ख' में प्र०सं० दो से प्र०सं० चार तक कुल तीन प्रश्न हैं जो पाँच-पाँच ~~अङ्क~~ अङ्क के हैं। खण्ड 'ग' ~~In Section 'क' only~~ में खण्ड 'ग' में प्र०सं० पाँच से ग्यारह तक कुल सात प्रश्न हैं। प्र०सं० पाँच से नौ तक चार-चार अङ्क के हैं तथा प्र०सं० ~~बारहव~~ दस ~~तेरह~~ ग्यारह तीन-तीन अङ्क के हैं। खण्ड 'घ' में प्र०सं० बारह से अट्ठारह तक कुल सात प्रश्न हैं। प्र०सं० बारह से चौदह तक पाँच-पाँच अङ्क के हैं। प्र०सं० पन्द्रह व सोलह व सत्रह चार-चार अङ्क के हैं। प्र०सं० अट्ठारह तीन अङ्क का है। Only one question in Section 'क', carry 10 marks, ~~Q. No. 2 to~~ Q.No. 2 to Q.No. 4, total 3 Questions carry 5 marks each in section 'ख'. Q. No. 5 to Q. No. 5 to Q.No. 9 total 5 questions carry 4 marks and Q No 10 and Q.No. 11 carry 3 marks each in Section 'ग'. Q. No. 12 to 14 carry 5 marks each, Q. No. 15 to 17 carry 5 marks each, Q. No. 18 carry 3 marks in Section 'घ'.	

Q.No.	Question	Marks
(viii)	जिन प्रश्नों में विकल्प दिये हुए हैं उनमें से केवल एक ही उत्तर चुनें।	
	Choose only one answer from the given options.	
(ix)	इसके अतिरिक्त आवश्यकतानुसार प्रत्येक अनुभाग और प्रश्न के साथ यथोचित निर्देश दिये गये हैं।	
	In addition to this separate instructions are given with each section and question, wherever necessary.	

(ii) Please do not write on backside of page.

Q.No.	Question	Marks
	कक्षा दशम	
	संस्कृतम्	
	आदर्श-प्रश्नपत्रम्	80 अङ्काः
	समयः होरात्रयम्	
	खण्डः 'क'	
	अपठित - अवबोधनम्	10
	भारतभूमेः महिमा अनन्तः अवर्णनीयः च अस्ति। अद्यापि देवाः भारतभूमौ जनितुम् इच्छन्ति। ते सदैव अस्मिन् विषये चिन्तयन्ति यत् कदा ते अक्षयस्य निर्मलस्य च पुण्यस्य कारणाद् भारते जनिष्यन्ते, पुण्यम् च अर्जयित्वा परमं पदं लप्स्यन्ते। नारदपुराणे महर्षिः सनकः नारदं सूचयति— "हे नारद! योऽपि जीवः भारते जातः सन् विष्णोः आराधनायां संलग्नो भवति, तत्समः पुण्यात्मा त्रिषु लोकेषु अपि नास्ति। पुनश्च भारतरूपिणि कर्मस्थले फलम् अनिच्छन् शुभं कर्म कुर्वन् तद्-विष्णवे समर्पयति स एव निर्मलः अनन्तः परमात्मनि एकरूपतां भजति।	
	प्रश्नाः—	
	(अ) एकपदेन उत्तरत— (केवलं प्रश्नद्वयम्)	
	(क) कस्याः महिमा अनन्तः अवर्णनीयः च अस्ति?	2×1=2

(ii) Please do not write on backside of page.

Q.No.	Question	Marks
	(ख) - देवाः किम् अर्जित्वा परमं पदं लप्स्यन्ते?	
	(ग) महर्षिः सनकः कं सूचयति?	
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	2×2=4
	(क) - भारतभूमेः महिमा कीदृशः आस्ति?	
	(ख) महर्षिः सनकः नारदं किं सूचयति?	
	(ग) कः परमात्मनि एकरूपतां भजति?	
	(इ) यथानिर्देशम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नत्रयम्)	3×1=3
	~~(क) - 'महिमा अनन्तः' इति विशेषणपदं किम्?~~	
	~~( ) [illegible]~~	
	~~( ) [illegible] ' इति पदस्य विलोमपदं किं प्रयुक्तम्?~~	
	~~( ) [illegible] शीर्षकं लिखत -~~	~~1×1=1~~
	(i) 'महिमा' इति पदस्य विशेषणपदं चिनुत -	
	(क) अनन्तः (ख) देवाः	
	(ग) शुभम् (घ) निर्मलः	
	(ii) 'जीवः' इति कर्तृपदस्य क्रियापदं चिनुत -	
	(क) अस्ति (ख) भवति	
	(ग) सूचयति (घ) समर्पयति।	

Q.No.	Question	Marks
	(iii) 'इच्छन्' इति पदस्य विलोमपदं चिनुत-	
	(क) जातःसन् (ख) कुर्वन्	
	(ग) अनिच्छन् (घ) जनितुम् ।	
	(iv) 'सूचयति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं चिनुत ।	
	(क) विष्णोः (ख) निर्मलः	
	(ग) नारद ! (घ) सनकः	
	(ई) अस्य गद्यांशस्य समुचितं शीर्षकं लिखत-	1×1=1
	खण्डः 'ख'	
	रचनात्मकं कार्यम्	15 अङ्काः
2.	विद्यालयत्यागप्रमाणपत्र-हेतोः प्राचार्यं प्रति लिखितं प्रार्थनापत्रं मञ्जूषायाः पदैः पूरयित्वा पुनः लिखत —	10×½=5
	परीक्षाभवनम् दिनाङ्कः ———	
	सेवायाम्,	
	(i) ———महाभागाः, डी. ए. वी. विद्यालयः, नवदेहली ।	
	(ii) ———,	
	भवतां (iii) ——— निवेदनम् अस्ति यत्	
	अस्मिन् वर्षे मम (iv) ——— अध्ययनाय	

Q.No.	Question	Marks
	जयपुरं गतवती अहम् अपि (v) ———	
	पठनाय गन्तुम् (vi) ——— । अतः भवन्तः	
	(vii) ——— यत् मम विद्यालयत्यागस्य (viii) ———	
	प्रयच्छन्तु ।	
	~~सधन्यवादम्~~ (ix) ———	
	(x) ——— शिष्यः	
	क. ख. ग.	
	मञ्जूषा मान्याः, भगिनी, भवदीयः, प्राचार्य-, सेवायाम्, तत्र, सधन्यवादम्, इच्छामि, प्रार्थयन्ते, प्रमाणपत्रम् ।	
3—	प्रदत्तचित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया पञ्चवाक्यानि संस्कृतेन लिखत-	5×1 = 5
	उपवनस्य चित्रम्	
	:मञ्जूषा:- पर्वताः, वृक्षाः, सन्ति, क्रीडन्ति, बालकाः, कुर्वन्ति, व्यायाम, पुष्पाणि, जनाः, सूर्यः, पादकन्दुकेन, विकसन्ति ।	

Q.No.	Question	Marks
	अथवा	
	निम्नलिखित- विषयम् अधिकृत्य मञ्जूषायां प्रदत्त शब्दानां सहायतया स्वतन्त्ररूपेण वा संस्कृतेन पञ्चवाक्यात्मकम् एकम् अनुच्छेदं लिखत —	
	'मम प्रियं पुस्तकम्'	
	मञ्जूषा महती, मम, पठने, साधनम्, ज्ञानस्य, प्रियं, पुस्तकम्, भगवद्गीता, रुचिः गीतायाम्, भण्डारः, भक्ति योगः, कर्म योगः, श्रीकृष्णः, उपदिशति, अर्जुनम् ।	
4-	अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूद्य लिखत – (केवलं पञ्च वाक्यानि)	5x1=5
	(i) मोहन विद्यालय जाता है। Mohan goes to school.	
	(ii) रमा संस्कृत गीत गाती है। Rama sings a Sanskrit song.	
	(iii) कल दस बजे परीक्षा होगी। The examination will be held tomorrow at 10 o'clock.	

Q.No.	Question	Marks
	(iv) अर्णव और सार्थक गाँव जाते हैं।	
	Arnav and Sarthak go to village.	
	(v) सृष्टि शीघ्र तेज दौड़ती है।	
	Srishti runs fast.	
	(vi) तुम सब फल खाते हो।	
	You all eat fruits.	
	(vii) शिष्य गुरु को प्रणाम करता है।	
	The student salutes the teacher.	
	खण्ड : 'ग'	
	अनुप्रयुक्त – व्याकरणम्	25 अङ्काः
5-	अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत — (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)	4×1=4
	(i) जातं <u>प्रकृतिरेव</u> शरणम्।	
	(ii) <u>अन्योऽपि</u> बुद्धिमाँल्लोके मुच्यते।	
	(iii) न हि <u>जानाम्यस्य</u> नामधेयम्।	
	(iv) ध्रुवं स <u>तस्यापगमे</u> प्रसीदति।	
	(v) <u>सदैव</u> स्मरत ददाति प्रतिगृह्णाति।	
	(vi) <u>कश्चन</u> निर्धनो जनः किञ्चिद् वित्तमुपार्जितवान्।	

Q.No.	Question	Marks
6-	अधोलिखित- वाक्येषु रेखाङ्कित पदानां समासं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत — (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)	4×1=4
	(i) (सस्नेहम्) भोः भोः प्राणिनः ।	
	(क) स्नेहेन सहितम् (ग) स्नेहाय सहितम्	
	(ख) स्नेहम् सहितम् (घ) स्नेहस्य सहितम् ।	
	(ii) वाक्पटुः चौर्यवान् मन्त्री ।	
	(क) वाचा पटुः (ख) वाचः पटुः	
	(ग) वाचे पटुः (घ) वाचि पटुः ।	
	(iii) भुक्ता मृणालपटली भवता निपीता ।	
	(क) मृणालेन पटली (ख) मृणालम् पटली	
	(ग) मृणालस्य पटली (घ) मृणालात् पटली ।	
	(iv) कुशलवौ प्रविशतः ।	
	(क) कुशः च लवः च (ख) कुशलवः च	
	(ग) कुशं च लवं च (घ) कुशलवौ च ।	
	(v) दीने पुत्रे कृपया आर्द्रं हृदयं यस्याः सा भवेत् ।	
	(क) कृपार्द्रहृदया (ख) कृपहृदा	
	(ग) कृपयार्द्रहृदया (घ) कृपाद्राहृदा ।	

Q.No.	Question	Marks
	(vi) प्रजासुखे सुखं राज्ञः ।	
	(क) प्रजायाम् सुखे (ख) प्रजाम् सुखे	
	(ग) प्रजायाः सुखे (घ) प्रजा च सुखं च ।	
7-	अधोलिखित-वाक्येषु रेखाङ्कित-पदानां प्रकृतिप्रत्ययो संयोज्य विभज्य वा उचितम् उत्तरं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)	4×1=4
	(i) वेदानां महत् + त्व को न जानाति ?	
	(क) महत्त्वम् (ख) महत्त्वा	
	(ग) महत्ता (घ) महानता ।	
	(ii) चित्ते अवक्रता भवेत् ।	
	(क) अवक्र + तुमुन् (ख) अवक्र + तल्	
	(ग) अवक्र + त्व (घ) अवक्र + टाप् ।	
	(iii) इयं काचित् व्याघ्रमारी इति ।	
	(क) व्याघ्रमार + टाप् (ख) व्याघ्रमार + ङीप्	
	(ग) व्याघ्रमार + वतुप् (घ) व्याघ्रमार + ई ।	
	(iv) मम नृत्यं प्रकृतेः आराधनाटायै ।	
	(क) आराधना (ख) आराधनता	
	(ग) आराधनी (घ) आराधनम् ।	

(ii) Please do not write on backside of page.

Q.No.	Question	Marks
	(v) सेवितव्यः महावृक्षः ।	
	(क) सेव् अनीयर (ख) सेव् + मतुप्	
	(ग) सेव् + तव्यत् (घ) सेव् + तल् ।	
8 –	वाच्यानुसारम् उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा संवादं पुनः लिखत – (केवलं प्रश्नत्रयम्)	3 × 1 = 3
	(i) श्रुतिः – रमे ! अद्य विलम्बेन कथम् ?	
	रमा – अद्य ——— उत्सवं द्रष्टुम् गच्छामि ।	
	(क) अहम् (ख) मम	
	(ग) मया (घ) माम् ।	
	(ii) श्रुतिः – किं तत्र तव ~~सखी~~ जननी अपि गच्छति ।	
	रमा – नहिं, तत्र ——— एव गम्यते ।	
	(क) वयम् (ख) मया	
	(ग) अहम् (घ) सख्या ।	
	(iii) श्रुतिः – शोभनम्, किं तत्र जनाः अपि उत्सवं पश्यन्ति ।	
	रमा – आम्, तत्र जनैः अपि ——— दृश्यते ।	
	(क) उत्सवेन (ख) उत्सवम्	
	(ग) उत्सवान् (घ) उत्सवः ।	

(ii) Please do not write ...

Q.No.	Question	Marks
	(iv) श्रुति: – रमे ! अद्य तु तत्र सङ्गीतकार्यक्रम: अपि भवति ।	
	रमा – आम् । तत्र मया अपि एकं गीतं ______ ।	
	(क) गीयते (ख) गायति	
	(ग) गायामि (घ) गीयन्ते ।	
9–	कालबोधक-शब्दै: अधोलिखित – दिनचर्यां पूरयत – (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)	4×1=4
	(i) अहं प्रात: (7-00) ______ वादने उद्यानं गच्छामि ।	
	(ii) अहं (7·30) ______ वादने स्नानं करोमि ।	
	(iii) अहं (8·00) ______ वादने विद्यालयं गच्छामि ।	
	(iv) अहं (2·45) ______ वादने गृहम् आगच्छामि ।	
	(v) अहं सायं (4-15) ______ वादने खेलितुं गच्छामि ।	
10–	मञ्जूषायां प्रदत्तै: उचितै: अव्ययपदै: अधोलिखित वाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत -(केवलं प्रश्नत्रयम्)	3×1=3
	(i) लक्ष्मणेन सह अहम् ______ क्रीडामि ।	
	(ii) ______ विद्यालये वार्षिकोत्सव: भविष्यति ।	
	(iii) सज्जना: ______ परोपकारं कुर्वन्ति ।	
	(iv) अहं ______ ग्रामम् अगच्छम् ।	
	मञ्जूषा: ह्य:, श्व:, अपि, एव ।	

Q.No.	Question	Marks
1/-	अधोलिखित-वाक्येषु रेखाङ्कित - अशुद्ध पदाय उचितं पदं चित्वा वाक्यानि पुनः लिखत- (केवल प्रश्नत्रयम्)	3×1=3
	(i) क्रीडाक्षेत्रे छात्राः क्रीडामः ।	
	(अ) क्रीडन्ति (ब) क्रीडावः	
	(स) क्रीडथः (द) क्रीडथ ।	
	(ii) त्वम् संस्कृतगीतं गायामः ।	
	(अ) अहम् (ब) यूयम्	
	(स) वयम् (द) युवाम् ।	
	(iii) ते बालकौ धावतः ।	
	(अ) त्वम् (ब) तौ	
	(स) वयम् (द) युवाम् ।	
	(iv) शरीरेण बलीवर्दः दुर्बलम् अस्ति ।	
	(अ) दुर्बला (ब) दुर्बलस्य	
	(स) दुर्बलः (द) दुर्बलेन ।	

Q.No.	Question	Marks
	खण्डः 'घ'	
~~12~~	पठितावबोधनम्	30 अङ्काः
12—	अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत —	5
	कश्चन निर्धनो जनः भूरि परिश्रम्य किञ्चिद् वित्तम् ~~उपार्जितवान्~~ उपार्जितवान्। तेन वित्तेन स्वपुत्रम् एकस्मिन् महाविद्यालये प्रवेशं दापयितुं सफलो जातः। तस्य तनयः तत्रैव छात्रावासे निवसन् अध्ययने संलग्नः समभूत्। एकदा स पिता तनूजस्य रुग्णताम् आकर्ण्य व्याकुलो जातः पुत्रं द्रष्टुं च प्रस्थितः। परमर्थकार्श्येन पीडितः स बसयानं विहाय पदातिरेव प्राचलत्।	
	पदातिक्रमेण संचलन् सायं समयेऽप्यसौ गन्तव्याद् दूरे आसीत्। निशान्धकारे प्रसृते विजने प्रदेशे पदयात्रा न शुभावहा। एवं विचार्य स पार्श्वस्थिते ग्रामे रात्रिनिवासं कर्तुं कञ्चित् गृहस्थम् उपागतः। करुणापरो गृही तस्मै आश्रयं प्रायच्छत्।	
	प्रश्नाः —	
	(अ)— एकपदेन उत्तरत — (केवलं प्रश्नद्वयम्)	$2\times\frac{1}{2}=1$
	(i) निर्धनः जनः परिश्रम्य किम् उपार्जितवान्?	
	(ii) तस्य तनयः कुत्र निवसन् अध्ययने संलग्नः?	

Q.No.	Question	Marks
	(iii) करुणापरो गृही तस्मै किं प्रायच्छत् ?	
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	2×1=2
	(i) तेन वित्तेन स्वपुत्रं कुत्र प्रवेशं दापयितुं सफलः जातः ?	
	(ii) सः पिता तनूजस्य रुग्णताम् आकर्ण्य किम् अकरोत् ?	
	(iii) कदा पदयात्रा शुभावहा न भवति ?	
	(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	2×1=2
	(i) 'जनः' इति कर्तृपदस्य क्रियापदं किं प्रयुक्तम् ?	
	(ii) 'विजने' इति विशेषणस्य विशेष्यपदं किं प्रयुक्तम् ?	
	(iii) 'समीपे' इति पदस्य विलोमपदं किम् ?	
13-	अधोलिखितं पद्यं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत -	5
	पिता यच्छति पुत्राय बाल्ये विद्याधनं महत्।	
	पिताऽस्य किं तपस्तेपे इत्युक्तिस्तत् कृतज्ञता॥ 5	
	प्रश्नाः —	
	(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	2×½=1
	(i) पिता कदा विद्याधनं यच्छति ?	
	(ii) पिता कस्मै विद्याधनं यच्छति ?	
	(iii) कः तपः तेपे ?	

(i) 'पिता' इति ~~क्रियापदस्य~~ कर्तृपदस्य क्रियापदं किं प्रयुक्तम्?
(ii) 'अकृतज्ञता' इति पदस्य विलोमपदं किं प्रयुक्तम्?
(iii) 'विद्याधनं महत्' इत्यनयोः पदयोः विशेष्यपदं किम्?

PRESS COPY

Note:

(i) Please do not write this space.
(ii) Please do not write on backside of page.

Q.No.	Question	Marks
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)	2×1 =2
	(i) का उक्तिः कृतज्ञता?	
	(ii) पिता पुत्राय कीदृशं विद्याधनं यच्छति?	
	(iii) पिता पुत्राय कदा विद्याधनं यच्छति?	
	(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	2×1 =2
14-	अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम्	5
	उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -	
	लवः- आर्यस्य वन्दनायां लव इत्यात्मानं श्रावयामि/	
	(कुशं निर्दिश्य) आर्योऽपि गुरुचरणवन्दनायाम्....	
	कुशः - अहमपि कुश इत्यात्मानं श्रावयामि।	
	रामः - अहो! उदात्तरम्यः समुदाचारः।	
	किं नामधेयो भवतोर्गुरुः?	
	लवः - ननु भगवान् वाल्मीकिः।	
	रामः - केन सम्बन्धेन?	
	लवः - उपनयनोपदेशेन।	
	रामः - अत्रभवतोः जनकं नामतो वेदितुम् इच्छामि।	
	लवः - न हि जानाम्यस्य नामधेयम्। न कश्चित्	
	अस्मिन् तपोवने तस्य नाम व्यवहरति।	
	रामः - अहो माहात्म्यम्।	
	कुशः - जानाम्यहं तस्य नामधेयम्।	
	रामः :- कथ्यताम्।	
	कुशः - निरनुक्रोशो नाम।	
	रामः - वयस्य, अपूर्वं खलु नामधेयम्।	

Q.No.	Question	Marks
	विदूषकः – (विचिन्त्य) एवं तावत् पृच्छामि । निरनुक्रोशा इति क एवं भणति ?	
	कुशः — अम्बा ।	
	प्रश्नाः (अ) एकपदेन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)	$2 \times \frac{1}{2} = 1$
	(i) लवस्य गुरोः नाम किम् ?	
	(ii) लवकुशयोः गुरोः नाम कः पृच्छति ?	
	(iii) लवस्य पितोः नाम कः जानाति ?	
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)	$2 \times 1 = 2$
	(i) वाल्मीकिः केन सम्बन्धेन लवकुशयोः गुरुः अस्ति ?	
	(ii) लवकुशयोः जनकस्य नाम कः वेदितुम् इच्छति ?	
	(iii) कुशः स्वपितुः नाम किं ज्ञापयति ?	
	(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)	$2 \times 1 = 2$
	(i) 'वाल्मीकिः' इति पदस्य विशेषणपदं किम् ?	
	(ii) 'माता' इति पदस्य समानार्थकपदं किम् ?	
	(iii) 'श्रावयामि' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?	
15	अधोलिखितानि रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)	$4 \times 1 = 4$
	(i) त्वं <u>मानुषात्</u> बिभेषि ? ।	
	(ii) <u>हरिततरूणां</u> माला रमणीया ? ।	
	(iii) सुरभिः <u>पुत्रस्य</u> दैन्यं दृष्ट्वा रोदिति ।	
	(iv) <u>व्याघ्रं</u> दृष्ट्वा धूर्तः शृगालः अवदत् ।	

Q.No.	Question	Marks
16	मञ्जूषायाम् प्रदत्तशब्दानां सहायतया अधोलिखित-श्लोकस्य अन्वयं पूरयित्वा पुनः लिखत – आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो ~~महारिपुः~~। महान् रिपुः। नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कृत्वा यं नावसीदति॥ अन्वयः – हि मनुष्याणां (i) ——— महान् रिपुः (ii) ——— । (iii) ——— बन्धुः न अस्ति, यं कृत्वा न (iv) ——— । **मञ्जूषा** आलस्यम्, शरीरस्थः, अवसीदति, उद्यमसमः ।	4×1=4
17	अधोलिखितश्लोकस्य भावार्थे रिक्तस्थानानि मञ्जूषाप्रदत्तशब्दानां सहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत – आचारः प्रथमो धर्मः इत्येतद्विदुषां वचः। तस्माद् रक्षेत् सदाचारं प्राणेभ्योऽपि विशेषतः॥ भावार्थः – सदाचारः (i) ——— प्रथमं (ii) ——— । अतः (iii) ——— प्राणेभ्यः अपि (iv) ——— रक्षा करणीया। **मञ्जूषा** सोपानम्, धर्मस्य, सदाचारस्य, आत्मकल्याणाय।	4×1=4

Q.No.	Question	Marks
	~~खण्डः 'घ'~~	
~~12-~~	~~पठितावबोधनम्~~	~~3 अङ्काः~~
~~12-~~		
18 -	अधोलिखित-वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुकूलम् उचितार्थं चित्वा लिखत -	3×1=3
	(केवलं प्रश्नत्रयम्)	
	(i) कश्चन निर्धनः <u>वित्तम्</u> उपार्जितवान् ।	
	(क) फलम् (ख) अन्नम्	
	(ग) धनम् (घ) अनिलम् ।	
	(ii) रिक्तोऽसि यद् <u>जलद</u>! सैव तवोत्तमा श्रीः।	
	(क) मेघ! (ख) सिन्धो!	
	(ग) जलज! (घ) कोकिल!	
	(iii) तस्यामेव <u>रात्रौ</u> कश्चन चौरः गृहाभ्यन्तरं प्रविष्टः।	
	(क) दिवसे (ख) प्रातःकाले	
	(ग) अपराह्णे (घ) निशायाम् ।	
	(iv) क्रुद्धः <u>कृषीवलः</u> तमुत्थापयितुं बहुवारं यत्नमकरोत् ।	
	(क) कृषकः (ख) अध्यापकः	
	(ग) धनिकः (घ) वैद्यः ।	